

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Zoutwinning Waddenzee

Advies Auditcommissie over monitoringsjaar 2022

19 september 2023 / projectnummer: 3746

1. Advies in het kort

Eind 2020 is het bedrijf Frisia¹ begonnen met het winnen van zout onder de Waddenzee, een paar kilometer voor de kust van Harlingen (zie figuur 1). De zoutwinning vindt plaats op ongeveer drie kilometer diepte en leidt naar verwachting tot een kleine daling van het aardoppervlak (in dit geval de wadplaten). Bij de vergunningverlening is bepaald dat de aanwezige natuur daar geen last van mag hebben. Concreet betekent dit dat de snelheid van de bodemdaling, samen met de relatieve zeespiegelstijging, niet groter mag zijn dan 5 millimeter per jaar.² Als de natuur toch te lijden heeft als gevolg van de zoutwinning, dan wordt de winning beperkt of gestopt. Dit is het zogenaamde ‘hand aan de kraan’-principe.

Om te beoordelen of aan de voorwaarden voor de zoutwinning wordt voldaan, monitort Frisia op verschillende manieren de (veranderingen in) diepe bodemdaling, morfologie en natuur. Hiermee is gestart in 2018, ruim voordat de daadwerkelijke zoutwinning begon.

Figuur 1: Overzicht van het zoutwinningsgebied en waar de (Pleistocene) bodemdaling kan plaatsvinden. De lijnen geven de ligging van de verschillende raaimetingen aan. (Bron: Hoofdrapport Monitoring Zoutwinning, rapportage 2021, Arcadis)

Rol van de Auditcommissie Zoutwinning onder de Waddenzee

De ministers van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd een onafhankelijke Auditcommissie in te stellen om de resultaten van de monitoring jaarlijks te toetsen. Voorliggend advies bevat het oordeel van de Auditcommissie over het monitoringsprogramma en de resultaten daarvan uit het jaar 2022.

Oordeel Auditcommissie over (uitvoering van) monitoringsprogramma

Uit de rapportages blijkt dat de zoutproductie in 2022 tot een (gemiddelde) bodemdalings-snelheid onder de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep leidde van respectievelijk 0,34 en

¹ Frisia Zout B.V.

² De toegestane gebruiksruijme is het natuurlijke meegroeiervormogen (netto sedimentatie) minus de relatieve zeespiegelstijging in de Waddenzee. Op 6 september 2016 heeft de minister van EZK het instemmingsbesluit hierover gepubliceerd (DGETM/EM/13005869). De gebruiksruijme wordt periodiek door de minister opnieuw vastgesteld.

0,03 mm per jaar. De effecten van de zoutwinning op de bodemdaling zijn in 2022 daarmee binnen de gestelde grenzen gebleven. De rapportage over meetjaar 2022 is van goede kwaliteit en bevat degelijke achtergrondrapporten. De Auditcommissie vindt het nieuwe samenvattende rapport een goede, overzichtelijke, toevoeging. Ze is verder van oordeel dat het monitoringsprogramma een compleet en samenhangend beeld geeft van de huidige situatie en trends in het gebied. Dit geldt zowel voor (pleistocene) bodemdaling, als de effecten op morfologie en de natuur.

Tegelijkertijd constateert de Auditcommissie dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. Incidenteel is er sprake van afwijkende meetresultaten en ook is de omgang met onzekerheden van verschillende meetmethoden, zoals de raaimetingen, niet goed beschreven. De Auditcommissie adviseert om in het volgende monitoringsjaar (de omgang met) onzekerheden en afwijkingen en de mogelijke impact hiervan te beschrijven.

Invloed van snelle zeespiegelstijging op gebruiksruimte

De gebruiksruimte wordt (periodiek) bepaald aan de hand van het meegroeivermogen³ en de relatieve zeespiegelstijging. Vooralsnog werd voor het bepalen van de gebruiksruimte uitgegaan van een jaarlijkse zeespiegelstijging van 2,4 ($\pm 1,5$) millimeter. De recente Zeespiegelmonitor laat echter met grotere zekerheid zien dat dit sneller gaat. Het gemiddelde scenario voor Nederland is nu berekend op 2,9 ($\pm 0,4$) mm/jaar en specifiek voor de kust van Harlingen op 3,3 ($\pm 0,4$) mm/jaar.

De Auditcommissie adviseert aan de staatssecretaris Mijnbouw om deze ontwikkelingen mee te nemen bij het (tussentijds) bepalen van de gebruiksruimte.

Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken licht de Auditcommissie haar oordeel toe. Het oordeel omvat twee delen. Hoofdstukken 2 en 3 zijn gericht op de monitoring en gaan respectievelijk in op het monitoringsprogramma en de meetresultaten. Hoofdstuk 4 is specifiek gericht aan het bevoegd gezag (op dit moment de staatssecretaris Mijnbouw) en gaat in op de (snellere) zeespiegelstijging en de mogelijke invloed daarvan op de gebruiksruimte.

2. Opzet monitoringsprogramma

In 2022 zijn de daling van de diepe ondergrond en sedimentsamenstelling van het wad gemeten en zijn raai⁴-, LiDAR⁵- en spijkermetingen⁶ uitgevoerd. Ook zijn de aantallen van verschillende vogelsoorten in de omgeving van het plangebied geteld en is de voedselbeschikbaarheid voor vogels in het wad onderzocht (zoals schelpdieren, wormen en kleine kreeftachtigen). Het rapport over het meetjaar 2022 geeft een goed beeld van de situatie en de resultaten passen in de trends van voorgaande jaren.

³ Door het afzetten van sediment in de Waddenzee stijgt de bodem. Hierdoor heeft de Waddenzee het vermogen om mee te groeien met het stijgen van de zeespiegel en te compenseren voor eventuele bodemdaling door de zoutwinning.

⁴ Varend tijdens hoogwater wordt de diepte onder het schip gemeten (met een echolood). Omdat in het interessegebied de hoogte van de droogvallende platen beperkt is, kunnen op deze wijze zowel de hoogte en morfologie van de platen, als de diepte en de vorm van de geulen worden gemeten.

⁵ Met LiDAR wordt de afstand tot het wadoppervlak bepaald met laserpulsus.

⁶ Metingen van de sedimentatie aan het wadoppervlak met 'spijkers' (circa een meter onder het wadoppervlak verankerd).

2.1 Onveranderde uitvoering monitoringsprogramma

Ten opzichte van het voorgaande meetjaar is het monitoringsprogramma in 2022 niet uitgebreid of veranderd. De Auditcommissie vindt dat het programma een goede basis vormt om de informatie te verzamelen die nodig is voor een goede uitvoering van het ‘hand aan de kraan’-principe.

De Auditcommissie kan zich vinden in de huidige monitoringsaanpak. Alleen voor het onderwerp natuur heeft ze een aanbeveling. Voor een goede vergelijking tussen de verschillende monitoringsjaren is het nuttig om inzicht te bieden in de grootteklassen van de aanwezige (bemonsterde) prooien en het gebruik van de Ballastplaat door vogels systematischer te presenteren. Ze beveelt aan om dit in de volgende rapportages op te nemen.

2.2 Omgang met onzekerheden en onnauwkeurigheden van metingen

Onzekerheid is een breed en algemeen begrip en kan bijvoorbeeld te maken hebben met onnauwkeurigheid in metingen of plaatsbepalingen, met de herkomst van de gegevens, met de logische consistentie, de manier waarop waarnemingen worden verzameld of hoe de metingen vanaf een meetpunt in de database komen. Alle gegevens hebben een mate van onnauwkeurigheid. Logischerwijs constateert de Auditcommissie af en toe afwijkende data, veroorzaakt door deze onzekerheden, in de rapportages.

Zo lieten in het voorgaande rapportagejaar raaimetingen 2 en 3 een afwijking zien van ongeveer tien centimeter. In de huidige rapportages is van deze afwijking geen sprake meer en wordt ook niet ingegaan op de vraag of de eerdere afwijkingen structureel van aard zijn of niet.

In de huidige rapportage valt het de Auditcommissie verder op dat drie peilmerken⁷ gelegen nabij de zeedijk ten noorden van de industriehaven een kleine afwijking laten zien. Ook twee GNSS-meetpunten⁸ in het centrum van Harlingen laten afwijkingen zien. Een goede verklaring hiervoor ontbreekt.

De Auditcommissie adviseert om in toekomstige rapportages meer aandacht te besteden aan het verklaren van afwijkingen. Beschrijf ook onzekerheidsmarges van gepresenteerde gegevens en de gevolgen hiervan voor het nemen van beslissingen. Dit geldt ook voor de monitoring van morfologische en ecologische gegevens. Dit laatste is verder beschreven in paragrafen 3.3 en 3.6 van dit advies.

3. Uitvoering van de monitoring

In dit hoofdstuk worden suggesties gedaan voor verbetering en/of aanvulling aan de hand van de verschillende deelrapporten die onderdeel zijn van het monitoringsprogramma.

⁷ Met nummers 4031, 4032 en 4033. Zie: Beheerscyclus Meet- en regelprotocol Havenmond over het jaar 2022, 28 April 2023.

⁸ Het betreft meetpunten WPM07 en WPM0A4020.

3.1 Nieuwe opzet hoofdrapport (integratie en samenvatting)

Het hoofdrapport 2022 vormt een nieuwe opzet en is een samenvatting en integratie van de diverse monitoringsdeelrapporten. Het vormt een compact en inhoudelijk goed document met duidelijke (tussen)conclusies. De Auditcommissie vindt dit een nuttige toevoeging aan de reeds bestaande rapporten. De synthese uit dit rapport benoemt een aantal aspecten die niet worden genoemd in de onderliggende technische rapporten, maar wel relevant zijn voor de analyse en interpretatie van de monitoringsresultaten. Belangrijke aspecten zijn in dit verband:

- Baggerwerkzaamheden en de verspreiding van zand en slib in de omgeving.
- De invloed van spuien van zoet water op het zoutgehalte rond de Ballastplaat (en daarmee invloed op voorkomen en distributie van organismen). Het is de intentie om vanaf 2023 een extra meetpunt voor zoutgehalte op te nemen in het programma.
- De invloed van visserij en exoten.

Tegelijkertijd constateert de Auditcommissie ook contradictie(s) tussen de onderliggende rapporten en dit hoofdrapport. Ze adviseert om het hoofdrapport en de technische deelrapporten met elkaar overeen te laten stemmen. Zo wordt in het hoofdrapport foutief vermeld dat het bodemdalingsvolume in het kader van de gebruiksruimte uitsluitend wordt toegerekend aan het Vlie, terwijl ook een deel wordt toegerekend aan het Marsdiep.

3.2 Pleistocene bodemdaling

Diepe bodemdaling door de zoutwinning is zichtbaar in de Pleistocene bodemmetingen met de permanente meetpalen. De Auditcommissie kan zich vinden in de aanpak, vindt de rapportages van goede kwaliteit en heeft verder geen opmerkingen.

3.3 Morfologische ontwikkelingen

De Auditcommissie kan zich vinden in de aanpak en vindt de rapportages van goede kwaliteit. De raaimetingen zijn zeer uitvoerig beschreven en er is veel aandacht besteed aan de onderlinge vergelijking van de meetraaien op de snijpunten. De gemeten verschillen zitten tussen circa 0 en 3 cm met een enkele uitschieter van 6 cm. De Auditcommissie krijgt graag een nader inzicht in de nauwkeurigheid van de metingen uit meetraaien. Hiermee wordt het duidelijker wanneer een gemeten verandering moet worden geïnterpreteerd als een morfologische verandering van het wadoppervlak of als ruis door meet(on)nauwkeurigheid.

In het hoofdrapport wordt daarnaast nog aandacht besteed aan het onregelmatige karakter van de metingen uit de meetraaien. Als mogelijke oorzaak wordt gewezen op de aanwezigheid van bodemvormen, zoals megaribbels. Maar tijdens een recent veldbezoek⁹ bleek de Ballastplaat opmerkelijk vlak en lijkt het onwaarschijnlijk dat dit de hoofdoorzaak is. Een ander belangrijke oorzaak kan liggen in de wijze van ruimtelijke analyse van de meetraaien, waarbij dieptewaarden worden gemiddeld over een bepaald lengte-interval. Als dat het geval is (dit wordt niet duidelijk uit de beschrijving en de analyse van de metingen), dan is het belangrijk om de breedte van dit venster te specificeren en te motiveren.

⁹ Op 10 juli 2023 bezocht de Auditcommissie de Ballasplaat en de zoutfabriek van Frisia Zout BV.

Los van deze opmerkingen is het wellicht mogelijk om op basis van de gemeten raaien en met gebruik van interpolatietechnieken (en al dan niet in combinatie met de jaarlijkse resultaten van de spijkermetingen) te komen tot een hoogtekaart van het onderzoeksgebied. Een dergelijke kaart kan meer inzicht geven in de ruimtelijke patronen van morfologische ontwikkelingen.

De LiDAR metingen uit 2022 zijn inmiddels beschikbaar, maar in de rapportages nog niet geanalyseerd. De Auditcommissie adviseert deze in het volgende rapportagejaar alsnog te analyseren en de resultaten te presenteren.

3.4 Wadsedimentatie (spijkermetingen)

In 2022 zijn spijkermetingen uitgevoerd. De Auditcommissie kan zich vinden in de aanpak en vindt de rapportage van goede kwaliteit.

De Auditcommissie vindt het opvallend dat de meeste meetpunten nauwelijks een verandering in hoogteligging laten zien over de periode 2018–2023. Middeling van alle stations levert een lineaire trend van +8 mm over een periode van 5 jaar. Dit beeld stemt overeen met de raaimetingen.

3.5 Sedimentsamenstelling

In 2022 is het sediment bemonsterd. De Auditcommissie kan zich vinden in de aanpak en vindt de rapportage van goede kwaliteit. Ze vindt het positief dat door de wijze van bemonstering en analyse de verkregen data goed vergelijkbaar is met andere datasets uit het Waddengebied, zoals SIBES. De Auditcommissie heeft een paar aandachtspunten voor de volgende jaren:

1. Geef inzicht in de lokale verspreiding van mossel- en oesterbanken in het gebied en in de mogelijke effecten voor de korrelgrootte en het slibpercentage van het sediment.
2. Geef inzicht in de mate waarin slibverspreiding vanuit de stortlocatie Kimstergat van invloed kan zijn op de sedimentsamenstelling van de Ballastplaat.
3. In 2022 heeft bemonstering zich uitgestrekt over een periode van meer dan 2 maanden. Weliswaar vond dit plaats in een rustige zomerperiode, maar het is voor de kwaliteit van de data raadzaam om zoveel mogelijk rond dezelfde tijd te bemonsteren.

3.6 Natuur

In 2022 heeft ecologisch onderzoek plaatsgevonden. Op hoofdlijnen omvat de opzet een solide opbouw. Enerzijds worden trends in vogelaantallen geanalyseerd. Om de koppeling met de wadplaten te leggen wordt bekeken wat het aanbod aan prooien en de beschikbaarheid voor vogels ervan is. Daarnaast is aanvullend onderzocht of de vogels ook daadwerkelijk gebruik maken van de Ballastplaat als foerageergebied en in welke aantallen. De opmerkingen van de Auditcommissie, hieronder per (deel)rapport weergegeven, zijn vooral gericht op de presentatie van de verzamelde gegevens en de vergelijkbaarheid tussen jaren:

Hoofdrapport (integratie en samenvatting)

Het hoofdrapport gaat in op de beschikbaarheid en bereikbaarheid van voedsel voor vogels. Hoewel niet essentieel voor de methode, valt het de Auditcommissie op dat deze termen iets anders worden gebruikt dan normaal is binnen de vogelecologie. Gangbaar is dat onderscheid wordt gemaakt tussen aanwezig en beschikbaar voedsel. Aanwezig voedsel

(aanwezige bodemfauna) is beschikbaar als het voor vogels bereikbaar is (onder andere diepte, timing over dag en seizoen), de juiste grootte heeft en vangbaar is (zoals ontwijkgedrag van prooidieren). De termen beschikbaarheid en bereikbaarheid hebben dus overlap, waarbij bereikbaarheid één van de factoren is, die bepaalt of het voedsel voor vogels beschikbaar is. De Auditcommissie adviseert om, voor een betere navolgbaarheid van het rapport, aan te sluiten bij gangbare terminologieën en werkwijzen. Als voorbeeld kan gekeken worden naar de monitoringsrapporten van de gaswinning onder de Waddenzee.

Rapport benthosbemonstering

Uit het rapport¹⁰ wordt niet duidelijk of de grootte van schelpdieren en wormen (zoals gepresenteerd in tabel B1.1) door de jaren heen wijzigt of gelijk blijft. Ook kan inzichtelijker gemaakt worden hoe het aanbod hiervan zich verhoudt tot de prooikeuze. De Auditcommissie adviseert om hiertoe jaarlijks box-plots of histogrammen, met grootteverdelingen, te presenteren.

Rapport verkenning mogelijkheid verspreiding wadvogels

De Auditcommissie merkt op dat in dit rapport¹¹ vogeltellingen telkens op andere manieren uitgewerkt en geïntegreerd zijn, waardoor het soms moeilijk te volgen is. Ze adviseert om steeds dezelfde systematiek te volgen en duidelijke samenvattingen per periode te geven. Daarnaast valt op dat in het rapport wordt aanbevolen om gebruik te maken van punttellingen. De Auditcommissie plaatst daarbij de kanttekening dat dit kan leiden tot moeilijk interpreteerbare toevalseffecten en twijfelt aan de meerwaarde van punttellingen.

Rapport trends van vogels in studiegebied

In dit rapport¹² worden vanaf pagina 20 trends voor individuele vogelsoorten aangegeven, op basis van metingen op verschillende telgebieden (in de linker figuren). Deze worden vervolgens samengevat in invloedgebied en referentiegebied, waarbij mogelijk de aantallen over de telgebieden worden opgeteld (in de rechter figuren). De Auditcommissie constateert dat het onduidelijk is hoe dit gebeurt, mede omdat er een indexatie (2021=100) wordt toegepast. De indruk bestaat dat er per soort eerst geïndiceerd is en vervolgens de indexen zijn opgeteld. Dan wegen soorten met lage aantallen relatief zwaar mee in de trend. Als dit klopt, dan adviseert de Auditcommissie om ook een tweede methode toe te passen waarbij eerst de aantallen opgeteld en dan geïndiceerd worden. Uiteraard blijft een presentatie van de trend per soort het beste beeld geven van veranderingen.

4. Zeespiegelstijging en gebruiksruimte

In dit hoofdstuk gaat de Auditcommissie in op het bepalen van de gebruiksruimte. Hierbij zijn de snelheden van het meegroeivermogen en de zeespiegelstijging van belang. Waar de tekst in bovenstaande hoofdstukken zich richt op (de uitvoering van) het monitoringsprogramma door Frisia, richt de Auditcommissie zich in dit hoofdstuk specifiek tot het bevoegd gezag (op dit moment de staatssecretaris Mijnbouw).

¹⁰ Draagkracht van de Ballastplaat voor foeragerende vogels. Benthosbemonstering 2022, A&W rapport 22-003.

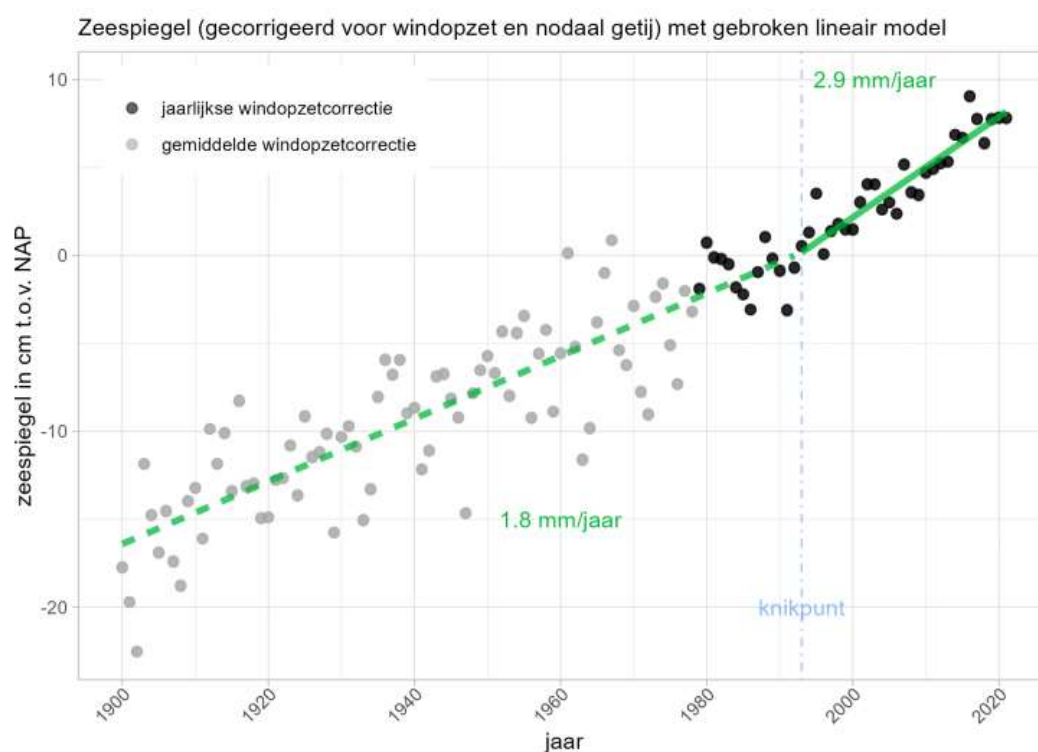
¹¹ Aantallen en verspreiding van wadvogels op de Ballastplaat en omgeving. Rapport 31, EcoCurves.

¹² Trends van vogels studiegebied zoutwinning Waddenzee. 2022 T0-situatie+1, Frisia Zout B.V., 26 april 2023.

In haar vorige advies¹³ vroeg de Auditcommissie al aandacht voor een geconstateerde versnelling van de zeespiegelstijging, in relatie tot de gebruiksruimte. Citaat: “De Auditcommissie heeft inmiddels begrepen dat de minister opdracht heeft gegeven aan TNO om een nieuwe procedure te ontwikkelen waarbij de onzekerheid in de zeespiegelstijging en meegroeivermogen wordt meegenomen bij bepaling van de gebruiksruimte.” De Auditcommissie blijft graag op de hoogte van deze ontwikkelingen.

Op 22 februari 2023 stelde de Staatssecretaris Mijnbouw met terugwerkende kracht (per 1 januari 2021) de gebruiksruimte voor zoutwinning onder de Waddenzee vast¹⁴. Evenals de Auditcommissie, verwijst de staatssecretaris in zijn besluit ook naar de (op dat moment nog) te publiceren Zeespiegelmonitor van Deltares en het KNMI. Indien nodig, kan de gebruiksruimte tussentijds aangepast worden, zo schrijft de staatssecretaris.

De Auditcommissie merkt op dat de Zeespiegelmonitor¹⁵ inmiddels beschikbaar is. Bestaande gegevens zijn opnieuw geanalyseerd en gecorrigeerd voor zowel getij- als meteorologische effecten (zoals windvelden en luchtdruk). Het onderzoek laat zien dat de zeespiegelstijging voor de Nederlandse kust lijkt op een zogenaamde gebroken lineaire trend met een knikpunt rond 1993 (zie figuur hieronder). Uit de analyses blijkt dat de al eerder geconstateerde versnelling van de mondiale zeespiegelstijging ook in Nederland zichtbaar is.

Figuur 2. Zeespiegel met knikpunt in 1993. Bron: Zeespiegelmonitor 2022.

De Auditcommissie constateert dat de nu berekende jaarlijkse zeespiegelstijging van 2,9 ($\pm 0,4$) millimeter¹⁶ al sinds 1993 zichtbaar is. Deze waarde is groter dan de waarde die

¹³ Te raadplegen via: <https://commissierner.nl/adviezen/3654>.

¹⁴ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/02/22/bijlage-2-vaststelling-veilige-gebruiksruimte-gas-en-zoutwinning-onder-de-waddenzee-gebruiksruimtebesluit>

¹⁵ Te raadplegen via: <https://pub.kennisbank.deltares.nl/Details/fullCatalogue/1000021208>.

¹⁶ De waarde achter het \pm -teken betreft 2x de standaarddeviatie. Dit betekent hier dat met 95% zekerheid is te stellen dat de gemiddelde zeespiegelstijging voor heel Nederland tussen de 2,5 en 3,4 mm/jr ligt.

eerder¹⁷ werd aangenomen en ten grondslag ligt aan de berekeningen van de gebruiksruimte. Ook constateert de Auditcommissie dat de waarnemingen ter plaatse van de zoutwinning, voor de kust van Harlingen, een sterkere zeespiegelstijging laten zien dan het landelijk gemiddelde: 3,3 ($\pm 0,4$) millimeter per jaar (zie tabel 1).

Tabel 1. Snelheid van de zeespiegelstijging per hoofdstation, in millimeter per jaar met standaardfouten. Bron: Zeespiegelmonitor 2022.

name	zeespiegel (1970)	trend voor 1993	se	trend na 1993	se2
Vlissingen	-80.1	2.1	0.1	2.8	0.5
Hoek van Holland	-11.4	2.3	0.1	3.1	0.5
Den Helder	-64.5	1.4	0.1	2.7	0.4
Delfzijl	20.6	1.8	0.1	3.9	0.5
Harlingen	5.2	1.1	0.1	3.3	0.4
IJmuiden	-45.6	2.1	0.2	2.3	0.6
Netherlands	-29.3	1.8	0.1	3.0	0.4
Netherlands (without Delfzijl)	-39.3	1.8	0.1	2.9	0.4

De Auditcommissie adviseert aan de staatssecretaris Mijnbouw om bij het (eventueel tussentijds¹⁸) bepalen van de gebruiksruimte rekening te houden met deze versnelling van de zeespiegelstijging. De Auditcommissie adviseert hierbij nadrukkelijk ook de lokale situatie nabij Harlingen te betrekken en bovendien rekening te houden met de onzekerheidsmarges die bij deze getallen horen.

¹⁷ Tot nu toe ging men uit van een jaarlijkse zeespiegelstijging van 2,4 ($\pm 1,5$) millimeter.

¹⁸ Artikel 2.2 van het besluit gebruiksruimte luidt: "In afwijking van het voorgaande artikellid kan de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat de daarin bedoelde gebruiksruimtes opnieuw vaststellen indien nieuwe wetenschappelijke inzichten aanleiding geven tot een bijstelling van het dan vigerende zeespiegelstijgingsscenario."

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Achtergrond

Het bedrijf Frisia heeft toestemming om vlakbij Harlingen zout te winnen onder de Wadden-zee. De winning is eind 2020 gestart. De belangrijkste voorwaarde voor de zoutwinning is dat de kwetsbare natuur in het Waddengebied onaangetast blijft (Wet natuurbescherming). Daarvoor moet de bodemdaling binnen de toegestane gebruiksruimte blijven (Mijnbouwwet). Zo niet, dan moet Frisia de zoutwinning beperken of stoppen. Dit is het zogenaamde 'hand aan de kraan'-principe.

Frisia monitort jaarlijks de diepe bodemdaling en een aantal natuurwaarden om te beoordelen of aan deze voorwaarden wordt voldaan. De ministers van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage als Auditcommissie gevraagd om de resultaten van de monitoring jaarlijks te toetsen. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

[Redacted list of names]

Bevoegd gezag

Ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Initiatiefnemer

Frisia Zout B.V.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3746](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

